

**СПОСОБИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ
У КНИЖЦІ ХУДОЖНІХ РЕПОРТАЖІВ ОЛЬГИ КАРІ
«ТА ЩО ТИ ЗНАЄШ ПРО ВІЙНУ?!»**

Свалова М. І.

*кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
доцент кафедри журналістики
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна*

Вивчення публіцистичного осмислення досвіду переживання війни набуває особливої актуальності в контексті гендерної проблематики. Про важливість жіночих питань (радянські гендерні стереотипи, зокрема – стереотипи тілесності, знецінення жіночого досвіду переживання сучасної війни тощо) у публіцистичному доробку журналістки й письменниці Ольги Карі свідчать книжки «Компот із патисонів» (2020), «Хрестик, або Дуже кривава книжка» (2022), «Життя посеред життя» (2022). Жіночий досвід переживання війни в тилу під час повномасштабного вторгнення рф в Україну – провідна тема книжки художніх репортажів «Та що ти знаєш про війну?!» (2024). Зазначена книжка – публіцистичне представлення комплексу потреб і проблем, озвучених самими жінками, а також гендерних стереотипів, які актуалізувалися під час війни.

Автобіографічність – основна ознака образу війни у попередній книжці «Життя посеред життя» [2]. «Та що ти знаєш про війну?!» – також автобіографічна, проте Ольга Карі зосереджується вже на історіях інших жінок (близьких подруг, знайомих, приятельок). У «Передмові» публіцистка визначає основну тему, яка поєднала дванадцять текстів, представлених у виданні: «Ця книжка народилась із розмов з жінками. Тими, хто втратили дім, і вже навіть не один раз, тими, хто пережили окупацію, блокаду, евакуацію, тими, хто пройшли нескінченний шлях “дороги життя” через ворожі блокпости, щоб дістатися вільної України. Жінками, які втратили роботу, втратили здоров’я, пережили досвід аб’юзивних стосунків і руйнування шлюбу просто на їхніх очах» [1, с. 8].

Досвід переживання війни у кожної героїні – унікальний і водночас близький багатьом, адже війна – це те, що доводиться проживати

не з власної волі, елементи насилля і тиску є в усьому – від зміни звичних «ритуалів» повсякдення до втрати дому, рідних, майна.

Літературна критикиня Ганна Улюра зазначає: «Для героїнь Карі війна – явище суто фізичне, намацальне: воно виламає двері, заходить в дім і вторгається в тіло. Про жіноче тіло під час війни ця книжка зрештою і написана» [3]. Бачимо, що зміни, які спричинила війна, – це насамперед зміни звичного жіночого світу: тіла, речей, предметів побуту, місця проживання, яке теж окреслюється в системі доступності/недоступності найважливіших засобів для існування чи способів емоційного розвантаження.

Ольга Карі озвучує й ті небезпечні стереотипи, які стали звичними з початком повномасштабного вторгнення (неправильне горювання, недостатні страждання, невідповідність певному усталеному образу): «Дарина зізнається, що її особистий досвід “недостатнього страждання” більше скидався на цькування, бо “обтяжливою обставиною” був, власне, її лікарський фах. З усіх боків, згадує вона, неслося: як посміла залишити своїх пацієнтів напризволяще, як посміла рятуватися з дитиною, а не записатися тієї самої миті в медичну бригаду на фронт, як посміла бути такою егоїсткою і втекти, ще й за кордон?» [1, с. 175]. Авторка розвінчує ці стереотипи, покликаючись на власний досвід, залучаючи коментарі психологині та інших жінок, апелюючи до історичних травм, переконуючи читачів за допомогою різноманітних аргументів.

Критикує авторка й токсичні традиційні уявлення, які підсилила війна: «До “Діору” ще додайте мізогінну непохитну віру в те, що жодна “пуредна” жінка чи дівчина за ціле життя, а то і за два, не здатна собі сама заробити ані на квартиру, ані на машину, ані на той же, прости Господи, “діор” чи “шанель”» [1, с. 181].

Кулінарна тема – ще один цікавий спосіб актуалізації гендерної проблематики в контексті війни. Приготування їжі – це своєрідний виклик, тому Ольга Карі багато пише про стосунки з їжею, про готування страв (наприклад, борщу) для заспокоєння, уникаючи при цьому стереотипізації жінки як Березині: «Абсолютне знецінення жіночого досвіду війни і патріархальні закидони замулюють око навіть найадекватнішим із чоловіків, які упритул не вбачають зв’язку між собою нагодованим, у чистому одязі, із заспокоєними дітьми, доглянутими старшими членами родини і борщем у холодильнику та жіночим надмеджментом за часів війни, коли на той борщ ще треба вполювати буряки, моркву і кісточку в обложеному місті <...>» [1, с. 96].

Травми, яких зазнали цілі покоління, – ще один аспект, пов’язаний із їжею, кулінарією, загалом – із виживанням в умовах війни: «Ці травми і розлади харчової поведінки тим тяжчі, що ними накрис уже і без того дуже травмоване суспільство, яке пережило, але іще не

перетравило Голодомор і геноциди щонайменше тричі за останні сто років» [1, с. 106].

Ольга Карі майстерно працює з деталями, репортажні елементи доповнюються есеїстичними міркуваннями й рефлексіями, синтезуючи розповідь, опис і роздум, авторка створює цілісну психологічну картину переживання війни в тилу, і саме жіночий досвід постає тут надзвичайно цінним.

Отже, продовжуючи працювати над темою тилового досвіду війни, авторка порушує теми гендерної рівності, дискримінації, знецінення, толерантності, які залишаються актуальними для українського суспільства.

Література:

1. Карі О. Та що ти знаєш про війну?! Київ : Ще одну сторінку, 2024. 432 с.

2. Свалова М. Книжка Ольги Карі «Життя посеред життя» (2022): особливості створення «автобіографічного» образу війни. *Соціальні комунікації в умовах глобалізаційних процесів: стан, тенденції, перспективи* : збірник тез за матеріалами Міжнародної наукової конференції (м. Тернопіль, 16–17 червня 2023 року). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 54–56.

3. Улюра Г. Що ти знаєш про війну? Наголос на «ти». Актуальна українська репортажна проза. *Читомо*. URL: <https://chytomo.com/shcho-ty-znaiesh-pro-vijnu-naholos-na-ty-aktualna-ukrainska-reportazhna-proza/> (дата звернення: 23.05.2024).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-400-2-7>

МІЛІТАРНІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ЕКОЖУРНАЛІСТИКИ

Яблонський М. Р.

*кандидат наук з соціальних комунікацій,
доцент кафедри соціальних комунікацій
Волинського національного університету
імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Виклики сучасної екожурналістики насамперед визначаються мілітарним чинником. Наукові засади та юридична основа природоохоронної діяльності, просвітницькі функції цієї галузі ЗМК,